

การสร้างความหมายเกี่ยวกับ “หนังสือดี” ในวรรณกรรมร่วมสมัย

Defining the Meanings of “Great Books” in Contemporary Literature

ศิวกร แกรุ่น*
Siwakorn Raekroon

Received: June 1, 2022 Revised: August 16, 2022 Accepted: October 25, 2022

บทคัดย่อ

สังคมปัจจุบันมีปัจจัยมากมายที่ส่งผลต่อการสร้างคุณค่าของ “หนังสือดี” วรรณกรรมร่วมสมัยบางเล่มเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความหมายของหนังสือดี ผู้ศึกษาพบลักษณะการสร้างความหมายของ “หนังสือดี” ในวรรณกรรมร่วมสมัย 3 เรื่อง คือ ร้านหนังสือแมวฮกเกี้ยน ของ นฤพนธ์ สุดสวาท ปาฏิหาริย์แมวลายสั้มผู้พิทักษ์หนังสือ ของ โชสุเกะ นัตสึคาวะ และความเปลี่ยวดายอันกึกก้องเกินต้าน ของ โบฮูบิล ฮราบัล โดยในวรรณกรรมร่วมสมัยดังกล่าวมีการสร้างความหมายของ “หนังสือดี” หลายประเด็น ทั้งนี้วรรณกรรมร่วมสมัยถือว่า “หนังสือดี” คือ ส่วนเติมเต็มความรู้สึกระดับปัจเจกไม่ว่าจะเป็นเติมเต็มกำลังใจในภาวะสิ้นหวัง และเยียวยาจิตใจ รวมถึง “หนังสือดี” ยังต้องเติมเต็มการเข้าใจมนุษย์ โดยผู้เขียนใช้กลวิธีของเรื่องเล่าเพื่อสื่อความหมายหนังสือดี ทั้งการเล่าผ่านมุมมองของตัวละครโดยส่วนใหญ่จะผ่านมุมมองของตัวละครเอก การเล่าผ่านการสร้างสถานการณ์ในโครงเรื่องจะโดดเด่นในประเด็นเกี่ยวกับการผจญภัย การเล่าผ่านสภาวะอารมณ์ของตัวละครที่แผ่ความเหงา โดดเดี่ยว และเล่าผ่านสัญลักษณ์ในตัวบทที่แฝงนัยทั้งเชิงพื้นที่ ความแปลกแยกและอารมณ์ ความหมายของ “หนังสือดี” จะถูกสร้างผ่านปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการสร้างความหมาย คือ ปัจจัยระดับสังคมที่ร่วมกันสร้างความหมายของ “หนังสือดี” และปัจจัยระดับปัจเจกที่มีความหมายอันเลื่อนไหล ประเด็นดังที่กล่าวมานั้นเป็นการสร้างความหมายของ “หนังสือดี” ในวรรณกรรมร่วมสมัยที่ชี้ให้เห็นความเลื่อนไหลของความหมายของ “หนังสือดี”

คำสำคัญ: การสร้างความหมาย, วรรณกรรมร่วมสมัย, หนังสือดี

* นิสิตวิชาเอกภาษาไทย หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Abstract

In today's society, there are many factors that affect the value creation of “Great Books” depending on various factors as well as some contemporary literature books provide many definitions of the great books. This study presents characteristics of defining the “Great Books”, including three contemporary books: *Ran Nang Sue Maew Hokkien* (Hokkien Cat Bookshop) by Naruepon Sudsawad, *Pha Thi Han Maew Lai Som Phu Phi Thak Nang Sue* (The Cat Who Saved Books) by Sosuke Natsukawa, and *Khwam Pliao Dai Un Kuek Kong Kern Than* (Too Loud a Solitude) by Bohumi Hrabal. These books are defined as “Great Books” in numerous aspects. “Great Books” of contemporary literature are the fulfilment of emotions of individuals who struggle with despair as emotional healing. The books considered “Great Books” are required to succeed in fulfilling our understanding of human nature. It is made by authors’ writing strategies to convey how great the books are. The stories are narrated by different perspectives of the characters, mostly by the point of view of the protagonists. The narration is remarkable by adventurous themes. It is outstanding by expressing the emotional states of the characters that are lonely. Additionally, it is full of signs having spatial meanings, alienation, and emotions. The definition of “Great Books” is created by factors on the social level and individual levels. Hence, these are characteristics to attribute meanings of “Great Books” of contemporary literature that pinpoints its dynamic range of meanings of “Great Books”.

Keyword: Defining the Meanings, Contemporary Literature, Great Books

บทนำ

ปัจจุบันสำนักพิมพ์มีการวางจำหน่ายวรรณกรรมที่เล่าเรื่องหนังสือกันเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่มักนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหนังสือในมิติต่าง ๆ คือ ร้านหนังสือ คนขายหนังสือ ผู้อ่าน ผู้ผลิต ตลอดจนคุณค่าของหนังสือ โดยมีการชอ่นนัยการสร้าง ความหมายเกี่ยวข้องกับ “หนังสือดี” อย่างเด่นชัด ทั้งนี้หากพิจารณากระแสของวรรณกรรมที่สื่อสารเรื่องเล่าเกี่ยวกับหนังสือพบว่าปรากฏอย่างเด่นชัดใน พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา ดังใน พ.ศ. 2559 มีวรรณกรรมที่เล่าเรื่องหนังสือ พบเรื่อง ร้านหนังสือแมวฮกเกี้ยน ของ นฤพนธ์ สุดสวาท ร้านหนังสือเลขที่ 84 ถนนแชร้งครอสส์ ของ Helene Hanff เป็นต้น ต่อมาคือ พ.ศ. 2560 พบเรื่อง ความเปลี่ยวดายอันกึกก้องเกินต้าน ของ โบฮุมิล ฮราบาล (Bohumi Hrabal) หากโลกนี้มีหนังสือ ของ จิมมี่ เลี้ยว (Jimmy Liao) เป็นต้น ต่อมาคือ พ.ศ. 2563 พบเรื่อง บิเบเลีย บันทึกใบปริศนาแห่งร้านหนังสือ ตอน โทปิระโกะ กับเหล่าลูกค้าผู้นำพิศวง ของ เอน มิคามิ (En Mikami) ปาฏิหาริย์แมวลายสั่มผู้พิทักษ์หนังสือ ของ โชสุเกะ นัตสึคาวะ (Sosuke Natsukawa) เป็นต้น และในช่วง พ.ศ. 2564 พบเรื่อง ร้านหนังสือ 24 ชั่วโมง สุดท้าย ของ กิตติศักดิ์ คงคา หนังสือที่กลืนกินคุณพ่อของผม ของ Afonso Cruz เป็นต้น โดยให้ข้อสังเกตว่ากระแสวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหนังสือนั้น จะผูกติดอยู่กับการสร้างความหมายผ่านความคิดของคนร่วมสมัยอย่างชัดเจน โดยผ่านการพยายามสร้างความหมายเกี่ยวกับ “หนังสือดี” ที่แตกต่างจากก่อนเก่า

โรล็องด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) เสนอประเด็นเกี่ยวกับความหมายไว้ในบทความหลายชิ้น ซึ่งภายหลังได้นำมารวมเล่ม ชื่อ *Essais Critiques* ว่า ความหมาย คือ สิ่งที่แปรเปลี่ยนตามกาลและเงื่อนไขแวดล้อม อยู่ที่ความพยายามของมนุษย์ที่จะหิบบิ้นความหมายให้กับสรรพสิ่งรอบตัวอย่างไม่หยุดหย่อน และแนวโครงสร้างนิยมพุ่งเป้าไปที่มนุษย์ในฐานะผู้สร้างความหมายอยู่ตลอดเวลา และมีไข่มุกมนุษย์ผู้เปี่ยมล้นด้วยความหมายอยู่ในตัว (นพพร ประชากุล, อ้างถึงใน โรล็องด์ บาร์ตส์, 2558, หน้า 115)

อาจกล่าวได้ว่าความหมายนั้นเลื่อนไหลตามความพยายามสร้างความหมายของมนุษย์ ในการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความหมายของหนังสือนั้น พบว่ายังไม่มียุทธศาสตร์หรือวิจัยที่ศึกษาอย่างลึกซึ้งนัก ที่ผ่านมามีการศึกษาประเด็นการสร้าง ความหมายไว้หลากหลายประเด็นด้วยกัน ซึ่งเป็นบริบทที่ไม่เกี่ยวข้องกับหนังสือ เช่น การช่วงชิงความหมายเนื่องด้วยประเพณีบุญบั้งไฟในกลุ่มชาติพันธุ์อีสาน (2556) ของ ปฐม หงส์สุวรรณ ซึ่งเสนอเรื่องการช่วงชิงความหมายอันมีตัวบทเป็นประเพณีบุญบั้งไฟ แสงเงาของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ฉายทับศิลปะสถาปัตยกรรมล้านนา, การช่วงชิงความหมายของพื้นที่ระหว่างล้านนากับสยาม (ทศวรรษ 2440 - พ.ศ. 2475) (2556) ของ ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์ เสนอการช่วงชิงความหมายในเชิงพื้นที่ของวัฒนธรรมล้านนาและสยาม การช่วงชิงความหมายในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำกรณีศึกษาคุตติง จังหวัดบึงกาฬ (2557) ของ สุทธวรรณ อินทรพาณิชย์, และแก้วตา จันทธานุสรณ์ เสนอการช่วงชิงความหมายของพื้นที่ชุ่มน้ำระหว่างชาวบ้าน รัฐ และองค์กรเหนือรัฐ กระบวนการผลิต การนำเสนอ และการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ในรายการเดอะวอยซ์ไทยแลนด์ (2558) ของ กระรัตพลอย ถ้าแก้ว เสนอการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ทั้งสร้างและรื้อถอนตัวบทต่าง ๆ ในรายการ การสร้างความหมายของผู้ชายเมโทรเซ็กส์ชวล ในนิตยสาร Attitude (2560) ของ บัญชา เตส่วน เสนอวิธีการทางภาษาที่โยงกับการสร้างความหมาย การศึกษา การสร้างความหมายเชิงวัฒนธรรมผ่านการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบนำตนเอง (2561) ของ ธัญวดี กำจัดภัย, และทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ เสนอการสร้างความหมายในเชิงวัฒนธรรม โดยจะเห็นว่าการศึกษาในหัวข้อข้างต้น

แม้จะเสนอการสร้างควมหมาย และการช่วงชิงความหมายในบริบทต่าง ๆ แต่ไม่มีการเสนอการสร้างควมหมายในบริบทที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ ผู้ศึกษาจึงเลือกศึกษาประเด็นการสร้างควมหมายเกี่ยวกับหนังสือดี ผู้ศึกษาเลือกตัวบทที่มีการเสนอประเด็นเกี่ยวข้องกับหนังสือเป็นกรณีศึกษา จำนวน 3 เรื่อง โดยคัดจากรรณกรรมร่วมสมัยที่แตกต่างกันในเชิงพื้นที่ อันเป็นวรรณกรรมในบริบทของสังคมตะวันตก วรรณกรรมในบริบทของสังคมตะวันออก และวรรณกรรมในบริบทสังคมไทย ได้แก่ ร้านหนังสือแมวอกเกียน ของ นฤพนธ์ สุดสวาท (สำนักพิมพ์พญูภย) ปาฏิหาริย์แมวลาวยสัมพันธ์ ผู้พิทักษ์หนังสือ ของ โซสุเกะ นัตสึควะ นักเขียนชาวญี่ปุ่น (แปลโดยฉัตรขวัญ อดิศัย สำนักพิมพ์ Bibli) และความเปลี่ยวดายอันกึกก้องเกินต้าน ของ โบฮูบิล ฮราบัล นักเขียนชาวเช็ก (แปลโดย วริตตา ศรีรัตน สำนักพิมพ์ bookmoby) ทั้งนี้ ผู้ศึกษาพบว่า วรรณกรรมทั้ง 3 เรื่องได้สร้างควมหมายของ “หนังสือดี” ที่เห็นความเป็นสากลอย่างเด่นชัด อีกทั้งยังซ่อนควมหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับ “หนังสือดี” อีกด้วย ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะวิเคราะห์อีกประเด็นหนึ่ง ทั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาการสร้างควมหมายเกี่ยวกับ “หนังสือดี” ของนักเขียนทั้ง 3 ในวรรณกรรมร่วมสมัย ต่อไป

สร้างควมหมายของ “หนังสือดี” จาการรณคดีสโมสรสู่องค์กรเอกชน และภาครัฐ

ที่ผ่านมาสังคมไทยมีการสร้างควมหมายของ “หนังสือดี” ไว้ โดยนิยามผ่านการคัดเลือก “หนังสือดีเด่นแห่งชาติ” จากหน่วยงานต่าง ๆ เเงที่ประกวด สำนักพิมพ์ นักวิชาการร่วมสมัย ตลอดจนค่านิยามจากรัฐ เมื่อบริบทเปลี่ยนไป คำสร้างควมหมาย “หนังสือดี” ก็เปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมขององค์กรหรือสังคมเช่นกัน

1. สร้างควมหมายของ “หนังสือดี” ของการรณคดีสโมสร

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 การรณคดีสโมสรได้คัดเลือกยอดเยี่ยมแห่งการรณคดีประเภทต่าง ๆ ซึ่งเกณฑ์สำคัญของการรณคดีสโมสรเพื่อยกย่อง “หนังสือดี” ดังนี้

1.1 “เพนหนังสือดี กล่าวคือ เพนเรื่องที่สมควรซึ่งสาธารณชนจะอ่านได้ โดยไม่เสียประโยชน์ คือ ไม่เพนเรื่องพหุชาติ ฤเพนเรื่องที่ชักจูงความคิดผู้อ่านไปในทางอันไม่เพนแก่นสาร ฤซึ่งจะชวนให้คิดวนวายไปในทางการเมือง อันจะเพนเครื่องรำคาญแก่รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดังนี้เพนต้น”

1.2 “เพนหนังสือที่แต่งดี ใช้วิธีเรียบเรียงอย่างใด ๆ ก็ตามแต่ต้องให้เป็นภาษาไทยอันดี ฤถูกต้องตามเยี่ยงที่ใช้ในโบราณกาลฤในปดจุบันกาลก็ได้ไม่ใช้ภาษาซึ่งเลียนภาษาต่างประเทศ ฤใช้วิธีผูกประโยคประธานตามแบบภาษาต่างประเทศ”

(รินฤทัย สัจจพันธุ์, 2557, หน้า 320 - 321)

การสร้างควมหมาย “หนังสือดี” ในอดีตจากเกณฑ์ของการรณคดีสโมสรนั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเนื้อเรื่องจะต้องเป็นเรื่องที่ดีงาม และมีประโยชน์ ไม่มีการชักนำทางการเมือง ส่วนต่อมาภาษาที่ใช้ก็นั้นจะต้องเป็นภาษาไทยที่ถูกต้องตามไวยากรณ์ไทยแต่เดิม

2. สร้างควมหมายของ “หนังสือดี” ของสำนักพิมพ์ และนักวิชาการร่วมสมัย

ปัจจุบันมีการสร้างควมหมาย “หนังสือดี” จากสำนักพิมพ์ที่หลากหลายนิยามมากขึ้น ดังคำนำสำนักพิมพ์สถาพร จากหนังสือ อ่านเรื่องเล่า เล่าเรื่องอ่าน ของ รินฤทัย สัจจพันธุ์ ที่ว่า “ในขณะที่โลกยุคใหม่ถาโถมเข้ามาอย่างรุนแรงผ่านสื่อมัลติมีเดียทุกรูปแบบ ประกอบกับตลาดหนังสือในเมืองไทยที่อยู่ในสภาวะหดตัวลงเรื่อย ๆ การหา

“หนังสือดี ๆ” อ่านสักเล่มในปัจจุบันจะต้องใช้ความพยายามมากขึ้นคำถามต่อมาคือ เราจะเลือก “อ่านอะไร” และ “อ่านอย่างไร” ถึงจะคุ้มค่ากับเวลาอันน้อยนิดที่ทำได้ยากยิ่ง การ “รีวิหนังสือ” จึงนับเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ดีที่จะช่วยให้ผู้อ่านตัดสินใจเลือกได้ง่ายขึ้น” (สถาพรบุ๊คส์, อ้างใน รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2564, หน้า 4) การสร้างความหมาย “หนังสือดี” ของสำนักพิมพ์นั้น แม้ว่าจะคัดเลือกหนังสือส่วนหนึ่งมาแล้วเพื่อทำการ Review หากแต่เปิดกว้างให้ผู้อ่านได้เลือกที่จะ “อ่านอะไร” และ “อ่านอย่างไร” ดังนั้น สร้างความหมาย “หนังสือดี” ของสำนักพิมพ์นั้นจะให้ขึ้นอยู่กับความชอบ จรিত รวมไปถึงวิธีการอ่านของผู้อ่านเอง การรีวิ (Review) คือ การเสนอข้อมูลเบื้องต้นเท่านั้น อีกทั้งยังมีข้อสังเกตจากรื่นฤทัย สัจจพันธุ์ นักวิชาการร่วมสมัยที่กล่าวถึงความสมดุลของ “หนังสือดี” และหนังสือขายดีว่า

“สำนักพิมพ์เลือกเฟ้นต้นฉบับมาพิมพ์มากขึ้นเพื่อสร้างความสมดุลระหว่าง “หนังสือดี” กับหนังสือขายดี แต่การผลิตก็ยังดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง บางอย่างอาจสวนทางกับภาวะเศรษฐกิจฝืดเคืองด้วยซ้ำไป เช่น การพิมพ์หนังสือคลาสสิกเป็นปกแข็ง รูปเล่มสวยงามอวดคุณภาพการพิมพ์ เหมาะสำหรับเก็บเป็นของสะสม และถือเป็นมรดกวัฒนธรรมมากกว่าอ่านเพื่อเพิ่มพูนปัญญาและสร้างจินตนาการเพียงอย่างเดียว สิ่งที่เกิดขึ้นนี้จึงเป็นสัญญาณที่น่ายินดีว่าการสร้างสรรค์การผลิต และการอ่านวรรณกรรม ยังเป็นคุณค่าสำคัญของชีวิตมนุษย์ แม้อย่างที่ต้อประคับประคองให้ผ่านพ้นวิกฤตทางเศรษฐกิจไปได้”

(รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2564, หน้า 6)

ข้อสังเกตนี้ต้อย้ำว่า “หนังสือดี” กับหนังสือขายดีนั้นความหมายต่างกันในแง่ของการบริโภค หนังสือถูกบริโภคเชิงสัญญะมากขึ้น กล่าวคือการซื้อไปสะสม ความสวยงาม แต่ไม่ได้ซื้อเพื่ออ่านตามหน้าที่ของหนังสือ จึงอาจกล่าวได้ว่า “หนังสือดี” นั้นเป็นเรื่องของปัจเจก ขณะที่ ในระดับสังคมนั้นมักเป็นการบริโภคเชิงสัญญะซึ่งถูกต้อย้ำอีกครั้งจากการสร้างความหมาย “หนังสือดี” จากที่มาเดียวกัน ซึ่งเกิดจากความพยายามปรับตัวของสำนักพิมพ์ ดังที่ว่า “ก่อนหน้าเกิดวิกฤติในสื่อสิ่งพิมพ์ นักเขียนและสำนักพิมพ์พยายามปรับตัวกันมาแล้ว ที่กล่าวกันว่า “หนังสือขายได้ด้วยตัวเอง ขึ้นอยู่กับคุณภาพของเนื้อหาและรสนิยมของผู้อ่าน” เป็นคำกล่าวที่เริ่มใช้การไม่ได้ในด้านธุรกิจ หนังสือเป็นสินค้าอย่างหนึ่งที่มีการแข่งขันสูง” (รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2564, หน้า 7)

อย่างไรก็ตาม รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ ยังให้ความหมายของหนังสืออีกมิติหนึ่งที่สำคัญ คือ การร่วมนิยามวัฒนธรรมและอารยธรรมของชาติ “ผู้เขียนขอขอบคุณสำนักพิมพ์ทุกแห่งที่มุ่งผลิตหนังสือเพื่อประกาศความมีวัฒนธรรมและอารยธรรมของชาติ” (รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2564, หน้า 8) จึงอาจกล่าวได้ว่าในมิติทางวัฒนธรรม “หนังสือดี” สามารถแสดงให้เห็นถึงความมีวัฒนธรรม และอารยธรรมของชาติได้

3. สร้างความหมายของ “หนังสือดี” ของภาครัฐ

ภาครัฐมีการนำเสนอความหมาย “หนังสือดี” ผ่านโครงการวรรณกรรมชั้นดี 50 เล่มที่เยาวชนควรอ่าน ก่อนโตที่คัดเลือกวรรณกรรมเยาวชน โดยสร้างความหมายที่น่าสนใจว่า “การจัดพิมพ์หนังสือวรรณกรรมเยาวชนชั้นดีที่เยาวชนควรจะต้องอ่านนั้นลดลง และลดลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับ 20 ปีที่ผ่านมา ด้วยเหตุผลนานัปการ อาทิ เด็กหรือเยาวชนส่วนใหญ่ซื้อหรือขอยืมแต่หนังสือการ์ตูน เด็กหรือเยาวชนชอบนิยายประเภทรักโรแมนติก แบบเกาหลี เด็กไม่ชอบอ่านเรื่องยาว ๆ เด็กไม่ชอบอ่านเรื่องยาก ๆ เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงส่งผลกระทบอย่างเป็นลูกโซ่” (สำนัก

เผ่าละว้าทางวัฒนธรรมและประชาสัมพันธ์ กระทรวงวัฒนธรรมและกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2557, หน้า 2) อาจกล่าวได้ว่า “หนังสือดี” ตามนิยามของรัฐนั้นไม่ใช่หนังสืออย่างนิยามประเภทรัก โรแมนติกแบบเกาหลี แต่เป็นหนังสือที่ค่อนข้างอ่านยากตีความยากเกินกว่าที่เด็กจะสามารถอ่านได้

4. การช่วงชิงความหมายของ “หนังสือดี”

มิติการช่วงชิงอำนาจผ่านการสร้างความหมายของหนังสือดีนั้นมีประเด็นที่น่าสนใจ ธนาพล ลีมอภิชาติ, และวิศา กิตติคุณเสรี (2551, หน้า 38 - 60) กล่าวว่า การแนะนำหนังสือดี ก็คือ การต่อสู้หรือแข่งขันทางการเมือง วัฒนธรรมในพื้นที่สาธารณะสมัยใหม่ นอกจากเพื่อจะกำหนดวาทะหรือหนังสือดี หนังสือที่ควรอ่านหรือควรยกย่องสำหรับคนอ่านทั่วไปหรือเฉพาะกลุ่มแล้วยังเป็นไปเพื่อสถาปนาหรือสร้างความชอบธรรมให้กับองค์ความรู้สนิยม ความเชื่อ และอุดมการณ์บางอย่างโดยผู้แนะนำอีกด้วย จากข้อมูลข้างต้นจึงเห็นรัฐได้ช่วงชิงความหมายของหนังสือดี อันเป็นรากฐานนำไปสู่อำนาจที่ครอบงำสังคมในระยะยาว คุณค่าของหนังสือดีที่ถูกควบคุมโดยรัฐจึงอิงอยู่กับขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ขาดินนิยมอันตีรวมไปถึงการอยู่ในกรอบเชิงการเมืองการปกครอง ขณะที่ภาคประชาชนที่ไม่ได้อยู่ในสำนักต่อรองชิงอำนาจ จึงให้ความสำคัญกับหนังสือดีในเชิงเศรษฐกิจและกระแสนิยม

การสร้างความหมายของ “หนังสือดี” ในวรรณกรรมร่วมสมัย

วรรณกรรมร่วมสมัยมีการสร้างความหมายเกี่ยวกับ “หนังสือดี” ที่น่าสนใจมีแนวคิดบางอย่างที่แตกต่างจากการนิยามของภาคส่วนต่าง ๆ ข้างต้น เมื่อพิจารณาความหมายของ “หนังสือดี” พบว่าเลื่อนไหลไปตามสำนักของมนุษย์ในฐานะปัจเจกที่จะชื่นชอบ ประทับใจ หรือถูกจริตกับหนังสือใด โดยส่วนหนึ่งความหมายของ “หนังสือดี” นั้นสามารถเลื่อนไหลไปตามวัฒนธรรมที่บริโภคนิยม หนังสือบางเรื่องเป็น “หนังสือดี” สำหรับใครหลายคน และอาจเป็นหนังสือไร้ค่าสำหรับบางคน ขณะเดียวกัน “หนังสือดี” ในยุคสมัยหนึ่งหรือวัฒนธรรมหนึ่งอาจไม่เป็นที่ยอมรับของคนอีกกลุ่มวัฒนธรรมหนึ่ง แต่น่าสนใจว่าผู้แต่งวรรณกรรมร่วมสมัยได้สร้างความหมาย “หนังสือดี” ที่ผูกติดกับอารมณ์มนุษย์ในฐานะปัจเจก เช่น ช่วยคลี่คลายภาวะความทุกข์ เปลี่ยวเหงา โดดเดี่ยว ไร้ชีวิตชีวา หรือถูกบีบคั้นหรือกดดันจากปัจจัยต่าง ๆ จนทำให้เกิดความทุกข์ภายในจิตใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. “หนังสือดี” คือ ส่วนเติมเต็มความรู้สึกระดับปัจเจก

วรรณกรรมร่วมสมัยบางเรื่องเสนอความหมายของ “หนังสือดี” ว่าควรเติมเต็มความรู้สึกระดับปัจเจก ซึ่งแต่ละเรื่องก็นำเสนอความหมายดังกล่าวในมิติที่ต่างกัน ดังนี้

1.1 การเติมเต็มภาวะสิ้นหวัง ไร้กำลังใจ

ในวรรณกรรมเรื่อง ความเปลี่ยวดายอันกึกก้องเกินด้านสร้างความหมายของหนังสือว่ามีส่วนเติมเต็มความรู้สึกในภาวะไร้กำลังใจของมนุษย์โดยเล่าผ่านตัวละครเอกที่ชื่อ ฮัญจา ได้ใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า “กู” เล่าเรื่องราวของตนที่ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่בודัดทำลายหนังสือมายาวนานถึง 35 ปี เขาเป็นนักอ่านตัวยงโดยอาศัยอาชีพนี้หยิบเอา “หนังสือดี” มาเก็บไว้เสมอ แม้จะมีความฝันอันสวยงามในเรื่องเล่าเกี่ยวกับหน้าที่การงานและอนาคตการอ่านของตน แต่ฮัญจาก็แสดงให้เห็นถึงภาวะบีบคั้นภายในจิตใจที่เกิดการที่ต้องหดทุกกับงานที่ทำ และไร้ซึ่งหนทางที่จะหลีกเลี่ยงความจริงที่ตึงเขาไว้ไม่ให้ไปสู่นาคตอันใฝ่ฝันได้ จึงเกิดอารมณ์รุนแรงและสับสนของตัวละครที่ผูกติดอยู่กับตัวบท

อันสื่อสารความคิดอันมีตนที่ปกคลุมความไฝ่ฝันของตัวละคร ตัวละครก็มีสำนึกขัดแย้งอยู่ภายในจิตใจตนเองเสมอ ด้วยความเป็นนักอ่านแต่ต้องอยู่ในบริบทหน้าที่การงานดังกล่าว

“กู้อยู่ในแผ่นดินที่ประชาชนอ่านออกเขียนได้มาลิบหัวชั่วคราวจำต้องแดกเปียร์เพื่อจะได้มีสมาธิอ่านหนังสือเพื่อว่าเนื้อหาที่กูก่อนนั้นจะทำให้กูไม่หลับใหลไปชั่ววันจันทร์ กูแดกเปียร์เข้าไปเพื่อที่จะได้บ่มเชื่อดิตหนังสือเหมือนไขจับสันเรีอรั้ง ทั้งนี้เพราะกูเห็นด้วยกับแนวคิดของเฮเกลที่ว่ามนุษย์ที่มีจิตใจสูงส่งนั้นยังไม่ใช่คนสูงศักดิ์ แล้วก็ไม่ใช่อาชญากรด้วยเช่นกัน”

(โบฮูบิล ฮราบัล, 2560, หน้า 17)

ความคิดที่ถูกนำเสนอของฮัญจານั้นเป็นความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครที่ผูกอยู่กับความสิ้นหวังและความไฝ่ฝันที่ผสมอยู่ด้วย ตัวละครฮัญจาตีเมเปียร์อย่างหนักเพื่อสร้างสมาธิให้กับกรอ่านหนังสือ นอกจากความย่อนแย้งที่เขาต้องทำลายหนังสือทั้ง ๆ ที่ตัวเองเป็นนักอ่านแล้วยังมีการบรรยายเรื่องปัจจัยทางด้านสังคม จะเห็นได้ว่าฮัญจาอยู่ในภาวะผิดปกติบางอย่างของสังคมที่ตัวทไม่ได้เปิดเผย และภาวะผิดปกติของสังคมนั้นกระทำต่อฮัญจา อีกทั้งฮัญจายังมีความไฝ่ฝันถึงการเขียนหนังสือที่ถ่ายทอดทั้งความสุขและความทุกข์อันเหลือล้นของมนุษย์ จะเห็นว่าฮัญจานั้นมีทั้งความสิ้นหวังและความไฝ่ฝันฮัญจาจึงเสนอความคิดเรื่องการเขียนหนังสือที่อธิบายมนุษย์ทั้งในมุมของความสุขและความทุกข์ซึ่งถ่ายทอดออกมาจากตัวเขานั่นเอง โดยความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครฮัญจานั้นจะเกิดจากปัจจัยภายนอกเข้ามากระทำ แต่ความสุขที่เข้ามามีอิทธิพลอยู่สำนึกของตัวละครนั้นเกิดมาจากการอ่านหนังสือที่หล่อเลี้ยงความฝันของเขาตั้งที่ว่า “หนังสือสอนให้กูรู้จักความรื่นรมย์แห่งการทำลายล้าง กูรักช่วงเวลาฝนฟ้าคะนอง รักกองทหารวางระเบิดที่มีหน้าที่ทำลายล้างอาคารบ้านเรือน” (โบฮูบิล ฮราบัล, 2560, หน้า 17) อีกตัวอย่างหนึ่งแสดงให้เห็นภาวะขัดแย้งภายในของตัวละครดังนี้ “แต่กูก็ยังยิ้มได้เพราะกระเป๋ากูถือเต็มไปด้วยหนังสือที่จะทำให้กูได้รู้อะไรเกี่ยวกับตัวเองที่ไม่เคยรู้มาก่อนยามหยิบพลิกมอ่านก่อนนอนคืนนั้นเลยกูมุ่งหน้าเดินบนถนนหนทางที่อึกทึกกึกก้อง ไม่เคยข้ามถนนตอนไฟแดง กูเดินอย่างไร้สำนึกในหัวได้สำนึก ครั้งหลังครั้งต้น ตี๋มด้าโนรสแรงบันดาลใจแห่งขยะทุกก้อนที่กูบีบอัดวันนั้น” (โบฮูบิล ฮราบัล, 2560, หน้า 21)

ฮัญจามีสำนึกแห่งความหวัง ความฝัน การเข้าใจความจริง และความสุขที่แทรกอยู่ด้วยซึ่งเกิดขึ้นจากการอ่านหนังสือนั่นเอง ฮัญจาได้เล่าถึงชีวิตที่เต็มไปด้วยความทุกข์อันทำให้เขาสับสน อึดอัด สิ้นหวัง และพ่ายแพ้ แต่ขณะเดียวกันหนังสือก็กลับทำให้เขาเข้าใจภาวะของความจริงที่เขาเผชิญอยู่ และค้นหาตัวตนที่ซุกซ่อนอยู่ภายในความขมขื่นได้ ฮัญจาจึงกลายเป็นตัวละครที่มีชีวิต และสำนึกที่จะมีชีวิตอยู่อย่างเข้าใจความจริงของตน มีความฝันและความหวังจากการอ่านหนังสือ ความหมายของ “หนังสือดี” จากวรรณกรรมเรื่องความเปลี่ยวดายอันก็ก้องเกินด้านก็คือหนังสือที่จะคลี่คลายภาวะจิตใจที่เป็นทุกข์จากชีวิตที่หม่นหมองของมนุษย์ได้

1.2 การเยียวาจิตใจ

วรรณกรรมร่วมสมัยบางเรื่องสร้างความหมาย “หนังสือดี” ว่าสามารถเติมเต็มภาวะไร้ตัวตน ไร้รักของมนุษย์ได้ เช่น เรื่องร้านหนังสือแมวอกเถียน ที่ตัวละครเอกชายหนุ่มที่มีปัญหาส่วนตัวกับภรรยาจึงเดินทางเตร่มาภูเก็ตเพื่อท่องเที่ยว และพบกับร้านหนังสือประหลาด ที่มีเพียงสุ่ยหึงสาวเชื้อสายจีนที่สุดท่ายเธอเหมือนไม่มีตัวตนอยู่จริง แมวพูดภาษาจีนและหนังสือจำนวนหนึ่ง ไม่มีใครรู้ว่าร้านหนังสืออยู่บริเวณนี้ เขาใช้ชีวิตหมกอยู่ในร้าน

หนังสือระยะหนึ่ง ภายหลังได้เล่าปัญหาของตนให้กับσύฟังจนตอนท้ายเรื่องเขาเลือกที่จะไม่เดินทางกลับไปหย่ากับภรรยา จากปัญหาที่เขาไปพบภรรยามีเพศสัมพันธ์กับเด็กหนุ่มเพราะเหตุผลที่เขาดื่มเหล้าสุบฤทธิ์หนักจนหมดสมรรถภาพทางเพศ และเขาไม่สามารถตอบสนองภรรยาได้ “ผมเดินเข้าบ้านตรงเข้าครัวเพื่อตักน้ำ พบเธอกับเด็กหนุ่มเปลือยร่างบนพื้นครัว ต่างคนต่างตะลึง ผมก่นด่าและสาปแช่งทั้งสอง แต่ก็เท่านั้น เด็กหนุ่มใส่กางเกงวิ่งแทรกตัวผมออกไป แต่เป็นผมเอง ที่ผิด ภรรยาบอกเช่นนั้น ผมดื่มจัดสุบฤทธิ์วันละสองซอง บวกโรคประจำตัว ไข้จั่นผมเล็กแฉะมานานหลายปี เธอต้องการ ผมไม่ตอบสนอง” (นฤพนธ์ สุดสวาท, 2559, หน้า 25) ตัวละครเอกหมดสมรรถภาพทางเพศเป็นการสั่นคลอน ความเป็นตัวตนของเพศชายในมิติทางเพศ รวมไปถึงมิติอื่นที่เกี่ยวข้องกับเพศชาย เช่น มิติเชิงอำนาจ และวัฒนธรรม ภายหลังเขาเดินทางมาภูเก็ตอย่างเลื่อนลอย เมื่อเข้าไปในร้านหนังสือแมวฮกเกี้ยน เขาพบว่าในร้านหนังสือมีปก หนังสือท่ามื่อที่มีข้อความต่าง ๆ จากσύภรรยาของเขา ดังนี้ “ถ้าเธอได้อ่านข้อความนี้แสดงว่าเรายังมีชีวิตอยู่วันที ลมหนาวหนาวมาอีกครั้ง...เรายังมีชีวิตอยู่” (นฤพนธ์ สุดสวาท, 2559, หน้า 21) และอีกข้อความเชิงปรัชญาของσύ ที่กล่าวว่า “เราต่างพบกันเพื่อจาก” (นฤพนธ์ สุดสวาท, 2559, หน้า 26) ข้อความนี้แสดงถึงความเข้าใจบางอย่างที่σύ พยายามสื่อสารมายังเขา ขณะเดียวกันเมื่ออยู่ในร้านหนังสือ เขาก็หมกตัวอ่านนิยายมากมายที่อยู่ในร้าน ร้านหนังสือ ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต ไม่มีลูกค้าคนอื่น ไม่มีสิ่งใดรบกวน มีเพียงแต่เขา Σύ และแมวพูดได้ เขาอ่านนิยายได้เต็มที่ ในระยะเวลาหลายวัน จนตอนท้ายเขาเลือกที่จะไม่กลับไปหย่ากับภรรยา “ภรรยาส่งข้อความมาว่าเธอพร้อมแล้ว แต่คราวนี้เป็นผมที่ไม่พร้อม รู้สึกอยากทบทวนอะไรบางอย่าง...ระหว่างรอผมเปิดเฟซบุ๊ก นั่งพิมพ์เหตุการณ์ทั้งหมด ทุกรายละเอียดตั้งแต่เริ่มต้น วันที่หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน บรรยายทุกอย่างที่เห็น บรรยายภาคร้าน หนังสือแห่งนี้ หญิงสาว แมว เรื่องการรอคอย หอนาฬิกา นาฬิกาที่หยุดเดิน บันทึกเรื่องราวนี้ไว้กับโลก เมื่อพิมพ์เสร็จ ผมกดปุ่มโพสต์ แต่ตั้งคำให้เห็นเฉพาะตัวเอง” (นฤพนธ์ สุดสวาท, 2559, หน้า 39)

การที่เขาเลือกที่จะไม่หย่ากับภรณานั้นเป็นผลมาจากการอ่านหนังสือ ตัวละครมีภาวะทางความคิด บางอย่างเปลี่ยนแปลงไป จากคนเดิมที่ถูกทำลายจิตใจจนย่อยยับ กลายเป็นคนที่รอบคอบ มีสติ และนิ่งขึ้น วรรณกรรมไม่ได้ ถ่ายทอดเนื้อหาหรือความหมายที่ถูกส่งผ่านหนังสือมายังตัวละครอย่างตรงไปตรงมา แต่วรรณกรรมได้เสนอบริบทของ หนังสือทั้งร้านหนังสือ กระแสการอ่าน ตัวละครหญิงสาวเจ้าของร้านหนังสือ รวมไปถึงเสนอว่าตัวละครเอกได้เข้าไปฝังตัว อ่านหนังสืออยู่นาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่นำไปสู่ภาวะจิตใจที่ดีขึ้นของตัวละคร เป็นการเสนอผลของการอ่านหนังสือ โดยไม่เน้นการสะท้อนสาระหรือเนื้อหาที่การอ่านอย่างวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ

2. “หนังสือดี” คือ ส่วนเติมเต็มการเข้าใจมนุษย์

ผู้ศึกษาพบว่า ผู้แต่งวรรณกรรมร่วมสมัยพยายามสร้างความหมาย “หนังสือดี” ว่าไม่ใช่เพียงให้ความ สนุกสนาน ความรู้ ประสพการณ์ หรือถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องทำให้มนุษย์ได้ เติบโตทางความคิด โดยการเติบโตดังกล่าวคือ การเข้าอกเข้าใจมนุษย์ด้วยกัน แม้ความหมายดังกล่าวจะคลุมเครือไม่ ชัดเจน แต่วรรณกรรมร่วมสมัยก็พยายามนำเสนอความหมายดังกล่าวผ่านความคิดหรือเหตุการณ์ในตัวบทดังในเรื่อง **ปาฏิหาริย์แมวลายส้มผู้พิทักษ์หนังสือ** มีตัวละครเอกชื่อ นัตสิริ รินทาโร เป็นหลานชายของคุณปู่เจ้าของร้านหนังสือ ในการผจญภัยของเขาที่แมวหัตถ์จรรยพาเขาฝ่าอุปสรรคเขาวงกตด้านต่าง ๆ ที่มีตัวละคร อุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับ หนังสือรอให้รินทาโร เข้าไปพูดคุยและทำความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับหนังสือ กล่าวคือ รินทาโรต้องเข้าเขาวงกตแต่ละด่าน

เพื่อทำความเข้าใจ และให้ความหมายใหม่เกี่ยวกับหนังสือผ่านตัวละครอุปสรรคที่อยู่ในแต่ละด้าน ความหมายที่สำคัญที่สุดของ “หนังสือดี” นั้นปรากฏในตอนรินทาโร่เข้าสู่เขาวงกตแห่งสุดท้ายเพื่อช่วยเพื่อนสาวของเขาที่ถูกจับตัวไว้ เขาแสดงความคิดเห็นกล่าวต่อหน้าตัวละครอุปสรรคตั้งที่ว่า “หนังสือเล่าความคิดของคนมากมาย ทั้งคนที่กำลังทุกข์ทรมาน คนที่กำลังเศร้า คนที่กำลังยินดี คนที่กำลังยิ้ม... พวกผมได้รู้จักจิตใจของคนอื่นนอกจากตัวเองด้วยการสัมผัสเรื่องราวของคนเหล่านั้นและร่วมรู้สึกไปกับเขา ไม่ใช่แค่คนใกล้ชิด กระทั่งจิตใจของคนที่อยู่อาศัยในโลกซึ่งแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง พวกผมก็รับรู้ได้ผ่านหนังสือ” (โซสุเกะ นัตสึคาวะ, 2563, หน้า 204) อีกตัวอย่างที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น เป็นการขยายความแนวคิดดังกล่าวผ่านมุมมองของตัวละครเอกอย่างรินทาโร่

“คนเราไม่ควรทำร้ายคนอื่น ไม่ควรรังแกคนอื่นแถม ถ้ามีใครลำบากก็ต้องยื่นมือเข้าช่วย หลายคนบอกว่าเรื่องพวกนั้นก็เป็นเรื่องธรรมดาไม่ใช่หรือ แต่ที่จริงไม่ใช่เรื่องธรรมดาอีกต่อไปแล้ว ไม่เพียงเท่านั้น มีหลายคนถามข้าด้วยว่า ‘ทำไมละ’ ทำไมทำร้ายคนอื่นไม่ได้ มีคนเยาะแหยะที่ไม่เข้าใจ การอธิบายให้คนพวกนั้นเข้าใจไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะมันไม่ได้ตั้งอยู่บนเหตุผล แต่ถ้าได้อ่านหนังสือก็จะรู้ จะเข้าใจได้ง่าย ๆ เลยว่า มีสิ่งที่สำคัญยิ่งกว่าการพูดกันด้วยเหตุผล รวมทั้งเรื่องที่ว่ามนุษย์ไม่ได้มีชีวิตอยู่เพียงลำพัง”

(โซสุเกะ นัตสึคาวะ, 2563, หน้า 205)

“หนังสือดี” ในความหมายของรินทาโร่นั้นถูกอธิบายขัดผ่านความคิดและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องทั้งหมด รินทาโร่เชื่อว่าหนังสือนั้นทำให้ผู้อ่านเข้าไปร่วมอารมณ์ ร่วมรู้สึก และร่วมเผชิญสิ่งต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กับตัวบทภาวะที่จะเข้าอกเข้าใจผู้อื่นนั้นจะผูกอยู่กับการร่วมความรู้สึกของสังคมร่วมสมัยที่ถูกถ่ายทอดผ่านหนังสือ เมื่อผู้อ่านได้พบเจอกับตัวบทนั้น ๆ ก็เท่ากับว่า ได้เข้าไปร่วมประสบการณ์กับบุคคล หรือสังคมนั้น ๆ เมื่อเข้าร่วมประสบการณ์แล้วก็จะพบทั้งความสุขและความทุกข์มากมายของมนุษย์ จึงทำให้มนุษย์เข้าใจมนุษย์ อีกทั้งยังให้เหตุผลเกี่ยวกับการสื่อสารที่ไม่สามารถทำให้ใครสักคนเข้าใจประเด็นดังกล่าวได้ดีเท่ากับการอ่านหนังสือ มีการให้ความหมายของ “หนังสือดี” ในแง่ที่ต้องทำให้มนุษย์เข้าใจมนุษย์และเสนอปัจจัยเกี่ยวกับการอ่านของผู้อ่านที่จะเข้าถึงความหมายในหนังสือแต่ละเล่ม

กลวิธีของเรื่องเล่าเพื่อสื่อความหมาย “หนังสือดี” ในวรรณกรรมร่วมสมัย

ในวรรณกรรมร่วมสมัยจะมีกลวิธีการเล่าเรื่องเพื่อสื่อความหมายเกี่ยวกับ “หนังสือดี” ที่ต่างกัน โดยแต่ละกลวิธีจะมีรายละเอียดต่าง ๆ ตามแต่เอกลักษณ์ของตัวบทเพื่อนำไปสู่การสร้างความหมาย “หนังสือดี” ดังนี้

1. การเล่าผ่านมุมมองของตัวละคร

ผู้ศึกษาพบว่าผู้แต่งวรรณกรรมส่วนหนึ่งมักเล่าผ่านมุมมองของตัวละคร ดังเรื่องความเปลี่ยนแปลงอันกึกก้องเกินต้านนั้นเล่าผ่านมุมมองของตัวละครบุรุษที่ 1 ที่ชื่อ “ฮัญจา” โดยใช้สรรพนามว่า “กู” ตัวละครฮัญจาเล่าความคิดและสำนึกต่าง ๆ ผ่านมุมมองของตนทั้งสิ้น ดังนั้น ทุกรายละเอียดของตัวบทเกี่ยวกับการเล่าเรื่อง ทั้งการบรรยาย ลักษณะตัวละครอื่น การบรรยายฉาก การดำเนินเรื่อง หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ จะแฝงอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด และทัศนคติของฮัญจาไว้ ประเด็นที่เด่นชัดที่สุด คือ การบรรยายเกี่ยวกับงานบาดกระดาษาของตัวเอง ที่ฮัญจานั้นทั้งรักและรังเกียจ เป็นการสื่อความหมาย “หนังสือดี” ผ่านเรื่องเล่าที่แสดงภาวะขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร “ทุกอย่าง

เคลื่อนที่ไปข้างหน้าและขณะเดียวกันก็เคลื่อนที่ถอยหลัง เช่นเดียวกับท่อเป่าไฟเชื่อมแก้ว เช่นเดียวกับกิจการในห้องอัดขยะของกู เหมือนโรงงานรู้ลำดับเวลา ปุ่มสีเขียวและสีแดงนั้นเป็นปุ่มคู่ชั่วคราวข้ามที่ทำให้สรรพสิ่งบนโลกนี้ไม่แหลกเหลวเสื่อมสลายไปเสียก่อน” (โบฮูบิล ฮราบัล, 2560, หน้า 63)

ฮัญจาเรียกงานของตนว่า “กิจการในห้องอัดขยะ” นั้นแสดงถึงความรังเกียจเจียดฉันท่หนังสือที่ถูกนำเข้ามาที่ทำงานของเขาในรูปแบบขยะ และรังเกียจงานที่ต้องทำลายหนังสือทั้งหลายต้นต่อวัน เขามักแอบเอาหนังสือที่น่าสนใจเก็บไปอ่านเสมอ การบรรยายข้างต้นนั้นเป็นการบรรยายอาชีพของฮัญจาที่ผูกอยู่กับการคิดของตัวเองที่อยู่ในภาวะทั้งรักทั้งเกลียด หากหนังสือที่เขาทำลายแต่ก็ทำให้เขาเข้าใจโลกใบนี้ขึ้นมา เรื่องนี้สะท้อนบริบทสังคมที่มีอิทธิพลต่อตัวละครเป็นอย่างมาก โดยฮัญจาอยู่ในสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำ ทั้งด้านการศึกษา ฐานะ และอื่น ๆ ฮัญจาไม่เคยโจมตีหรือวิพากษ์วิจารณ์รัฐอย่างตรงไปตรงมา แต่จะแสดงอารมณ์ การเสียดสีผ่านการเล่าเรื่องที่เกี่ยวของกับงานของตน ดังในตอนที่เขาบรรยายห้องทำงานที่รับนักศึกษาเข้าทำงาน “ปกติกูชอบห้องที่มีความร้อน ห้องที่พวกปัญญาชนเรียนจบมหาวิทยาลัยถูกล่ามโซ่บังคับทำงานเหมือนหมาถูกขังคอก ใ้พวกนี้นั่งเขียนประวัติศาสตร์แห่งยุคสมัยของพวกเขาในรูปแบบการสำรวจวิจัยด้านสังคมศาสตร์ ที่แห่งนี้ละที่กูได้เรียนรู้ว่าจำนวนผู้ลี้ภัยชาวลิทัวเนียที่หนีนั้นร้อยหรือสอง หมื่นชิ้นแรงงานได้ไปอยู่ในสถานะสูง ไปเป็นโครงสร้างส่วนบน ในขณะที่พวกมีการศึกษาต้องมาใช้แรงงาน” (โบฮูบิล ฮราบัล, 2560, หน้า 35) สังคมมีความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นมีผลต่อความคิดของฮัญจา โดยฮัญจาไม่ได้เล่าเรื่องอย่างเรียบเฉยหรือบรรยายอย่างเป็นกลาง แต่มุ่งเสียดสีและแฝงอารมณ์ที่รุนแรงเอาไว้ การบรรยายสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้เห็นความคิดแง่ลบของตัวละคร แต่คลี่คลายได้จากการอ่านสะท้อนว่าปัจจัยภายนอกด้านสังคม และอาชีพนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างความทุกข์ให้ฮัญจา การเล่าเรื่องในลักษณะที่ผูกอยู่กับการอารมณ์และความนึกคิดของตัวละคร ฮัญจานั้นซ่อนนัยของการสร้างความหมายกับ “หนังสือดี” ที่สามารถคลี่คลายฮัญจาออกจากความทุกข์ทั้งหลายนั่นเอง

2. การเล่าผ่านการสร้างสถานการณ์ในโครงเรื่อง

วรรณกรรมร่วมสมัยบางเรื่องนำเสนอเรื่องเล่าผ่านการสร้างสถานการณ์ในโครงเรื่องแนวลายสัมผัสผู้พิทักษ์หนังสือมีโครงเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัยของตัวละคร ผู้แต่งสร้างสถานการณ์ให้มีแขวงกตต่าง ๆ การฝ่าแขวงกตแต่ละด่านรินทาโร่ต้องเข้าไปคลี่คลายปัญหาของตัวละครในแขวงกตนั้น ๆ เพื่อเสนอความหมายใหม่ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ แขวงกตมีทั้งหมด 4 แห่ง ในตอนแขวงกตแห่งที่ 1 ผู้กักขัง เป็นแขวงกตแห่งที่มีตัวละครอุปสรรคเป็นที่หมกมุ่นกับการอ่านและเก็บหนังสือไว้มากมายในคุกหาสน์ โดยเขาตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะอ่านปีละร้อยเล่ม ตัวละครดังกล่าวได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการอ่านไว้ว่า “ไม่มีอะไรต้องตกใจ ปัญญาชนที่เป็นผู้นำยุคสมัยอย่างฉันทันจำเป็นต้องสั่งสมความรู้และเรียนรู้ปรัชญาไปเรื่อย ๆ ด้วยการอ่านหนังสือจำนวนมากเป็นประจำ พูดอีกอย่างคือ หนังสือทั้งหมดทั้งมวลนี้เป็นที่พึ่งให้ฉัน ในปัจจุบันหนังสือก็เปรียบเสมือนคู่หูคนสำคัญของฉัน ฉันทึ่งงงเป็นไก่อตาแตกกับข้อกล่าวหาไม่มีมูลของพวกเธอ” (ไซสุเกะ นัตสึคาวะ, 2563, หน้า 45)

อีกตัวอย่างที่ตอกย้ำวิธีคิดของตัวละครชายสุททบาทที่เป็นตัวละครอุปสรรค “ในโลกนี้มีคนมากมายก่ายกองที่ถูกเรียกกันว่านักอ่านแต่คนที่อยู่ในฐานะอย่างฉันทันต้องอ่านหนังสือให้มากกว่าคนพวกนั้น คนที่อ่านหนังสือสองหมื่นเล่มย่อมมีคุณค่ามากกว่าคนที่อ่านหมื่นเล่ม คำนี้ฉันทันก็มีหนังสือที่ต้องอ่านเท่าภูเขาเลากาแล้ว ถ้าจะอ่านหนังสือเล่มเดิมซ้ำ ๆ ก็ไม่ต่างอะไรกับการเสียเวลาไปเปล่า ๆ” (ไซสุเกะ นัตสึคาวะ, 2563, หน้า 47) เรื่องนี้สะท้อนทัศนคติของตัวละครคน

ที่คิดแต่การที่จะอยู่เหนือผู้อื่น และเพื่อเป็นผู้ทรงปัญญา เขาคิดว่าตัวเองควรจะต้องอ่านให้มากกว่าคนอื่น ความคิดดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นการขาดการทำความเข้าใจตัวบท ทำให้การอ่านวรรณกรรมแต่ละเล่มไม่สามารถนับเป็นวิธีการอ่านที่ควรจะเป็นได้ อีกทั้งการที่ชายสุททหาเก็บหนังสือใส่ชั้นสูงลิ่ว เรียงรายสวยงามสุดลูกหูลูกตานั้นเป็นการตอกย้ำอย่างดีว่าชายสุททหาพยายามอ่านเพื่อนำเสนอให้ตนอยู่เหนือผู้อื่นให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น รินทาโรจึงเสนอความจริงที่ว่า การอ่านเอาแบบเน้นจำนวนนั้น ไม่ได้ช่วยให้ชายสุททหาเข้าใจวรรณกรรมหรือรักหนังสืออย่างที่บอก เขาพบว่าชายสุททหา นั้นแทบจะไม่รู้จักข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือบนชั้นวางของตน และเขาถูกทำลายด้วยการที่เขานั้นกลับรู้ข้อผิดพลาดของจำนวนหนังสือในชุดต่าง ๆ บนชั้นวางดีกว่าเจ้าของ แสดงว่ารินทาโรนั้นอ่านเรื่องนั้นมาจริง ๆ การที่ชายสุททหา เป็นคนที่มีอัตตาและต้องการเอาตัวเองให้อยู่เหนือผู้อื่นนั้นก็สอดคล้องกับที่ชายสุททหาไม่ได้รับมุมมองดี ๆ จากการอ่านวรรณกรรม เพราะชายสุททหาเพียงแค่อ่าน ไม่ได้ทำความเข้าใจความหมายหรือแม้แต่ตั้งใจอ่านเสียด้วยซ้ำ

ขณะที่ตอนเขาวางกตแห่งที่ 2 ผู้ตัดฉับ ๆ เป็นตัวละครนักวิจัยที่ตัดวรรคตอนอันเป็นรายละเอียดของหนังสือ ทั้งเพื่อเลือกเฉพาะสาระสำคัญเป็นผลวิจัยหนังสือเพื่อตีพิมพ์หนังสือเล่มใหม่ ตอนเขาวางกตแห่งที่ 3 ผู้ชายดี เป็นตัวละครประธานบริษัทสำนักพิมพ์ที่ตีพิมพ์แต่หนังสือที่ทำเงินได้ จนหลังจากที่รินทาโรฝ่าฟันทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของหนังสือจนมาถึงเขาวางกตแห่งสุดท้าย เป็นตัวละครที่ถามหาความหมายที่แท้จริงของหนังสือ ตัวละครในตอนเขาวางกตแห่งสุดท้ายเป็นตัวละครที่เฝ้าดูตัวละครอื่นในเขาวางกตทั้ง 3 แห่ง และเห็นสิ่งที่รินทาโรกระทำ รินทาโรจึงให้ความหมายที่แท้จริงของหนังสือผ่านบทสนทนากับตัวละครในเขาวางกตนี้ นับเป็นโครงเรื่องที่ไล่ลำดับความคิดการให้ความหมายเกี่ยวกับหนังสือทั้งประเด็นเกี่ยวกับผู้อ่าน (เขาวางกตแห่งที่ 1) ผู้ผลิต (เขาวางกตแห่งที่ 2) ผู้จำหน่าย (เขาวางกตแห่งที่ 3) และหนังสือ (เขาวางกตแห่งสุดท้าย) โดยโครงเรื่องดังกล่าวนำไปสู่แนวคิดสำคัญของเรื่องคือ พลังของหนังสือที่รินทาโรให้ความหมายไว้ว่า “หนังสือดี” ต้องทำให้มนุษย์เข้าใจมนุษย์

3. การเล่าผ่านสภาวะอารมณ์

ในวรรณกรรมร่วมสมัยมีการเล่าผ่านสภาวะอารมณ์เพื่อสร้างความหมายของ “หนังสือดี” โดยผู้ศึกษาพบอารมณ์เหงา และโดดเดี่ยวประกอบอยู่ในตัวบท แม้ว่าอารมณ์ทั้ง 2 มีความคล้ายกันแต่มีการศึกษาเพื่อการแบ่งแยกอย่างชัดเจนดังในงานวิจัยเรื่อง สู่ทฤษฎีความเหงาที่อิงตัวตน (2552) ของ วสันต์ ลิ้มปณณิณ ที่กล่าวถึงความโดดเดี่ยวว่า ความโดดเดี่ยวไม่ได้มีความหมายเท่ากันทั้งหมดกับการแยกตัว ความโดดเดี่ยวเป็นคำที่สามารถมีความหมายครอบคลุมลักษณะเชิงนามธรรมด้วย เพราะแม้เราอยู่คนเดียวในทางกายภาพแต่เราอาจไม่มีความโดดเดี่ยวอยู่ก็ได้ ขณะที่ในงานวิจัยเรื่อง ความเหงาในชุมชนเสมือน (2546) ของ วรรณสิกา เชื้อชาติไทย มีการเสนอประเด็นเกี่ยวกับความเหงาของโรเบิร์ต ไวส์ ไว้ว่า ความเหงา (Loneliness) ประกอบด้วย 2 มิติ คือ 1. มิติทางอารมณ์ คือ การขาดหรือบกพร่องในความรู้สึกเกี่ยวกับสังคม ซึ่งเป็นมิติทางนามธรรม และ 2. มิติทางสังคม คือ การขาดหรือไม่มีสถานที่ที่ได้รับการยอมรับเข้าสู่ชุมชน เป็นการบกพร่องหรือขาดสำนักในบทบาทของสังคม

ในเรื่องร้านหนังสือแมวกกเกี้ยน ตัวละครเอกที่สูญเสียตัวตนจากการเสื่อมสมรรถภาพทางเพศและถูกภรรยาหักหลังนั้นถูกนำเสนอให้เห็นภาวะของความทุกข์ เลื่อนลอย สิ้นหวัง และไร้ทางออก ดังที่ว่า “ผมจึงจากมา ใช้ชีวิตเดินทาง ให้จำนวนกิโลเมตรกลบทับจำนวนวันในชีวิตคู่ รอนแรมไร้ปลายทางกระทั่งถึงภูเก็จ” (นฤพนธ์ สุดสวาท, 2559, หน้า 22) และ “ถ้าย้อนได้ ผมยังคงเลือกเดินเข้าไปคุยกับภรรยาในคืนแต่งงานเพื่อน และถ้าหยุดได้ ผมเลือก

หยุดของตัวเองวันนั้น วันที่เลิกงานเร็ว หยุดแค่ครึ่งวันเดินไปหาเหล้ากิน จะได้ไม่ต้องเห็นภาพบนพื้นห้องครัว” (นฤพนธ์ สุดสวาท, 2559, หน้า 31) เป็นการเสนอปัญหาของตัวละครที่ไร้ทางออก เนื่องจากในโลกจริงนั้นไม่มีหนทางให้เขาก้าวผ่านเรื่องเลวร้ายได้ ตัวละครจึงต้องเดินทาง และได้พบกับร้านหนังสือแมวกกเกี้ยน ดังที่ว่า “ผมใช้เวลาเกือบทั้งวันจมในความมืดอับรำไรรด้วยแสงที่ลอดช่องประตูไม้ฉลุ กับแสงไฟจากหลอดกลมแบบไส้หลอดโตนลึ้มหม่น ยามค่ำในอาณาจักรลึกลับภายใต้หลังคาคึกเก่าโบราณ เปิดอ่านนิยายหลายเล่ม พลิกเปิดเพื่อที่จะวางหยิบเล่มใหม่ สนใจตัวเธอและแมวมากกว่าอื่นใด บางทีผมอาจเริ่มชอบความประหลาดเบื้องต้น” (นฤพนธ์ สุดสวาท, 2559, หน้า 24) บรรยากาศในร้านหนังสือแมวกกเกี้ยนนั้นมีความซับซ้อนหลายประการ ภายในร้านและการบรรยายฉาก สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ มีอารมณ์ที่ผ่อนคลาย อบอุ่นใจ ขณะที่การใช้ชีวิตในร้านของσύและแมวนั้นกลับโดดเดี่ยว เงียบเหงา ซึ่งได้สร้างอารมณ์โศกเศร้าภายในจิตใจของตัวละครเอก อารมณ์ทั้งหมดนั้นถูกสร้างขึ้นในพื้นที่เดียวกันเพื่อสื่อความหมายถึงความรู้สึกมากมายของมนุษย์ที่ทั้งเหมือน หรือขัดแย้งกับโลกหรือสังคมนั้นจะคลี่คลายเมื่อได้อ่านหนังสือ

4. การเล่าผ่านสัญลักษณ์

ผู้ศึกษาพบว่าวรรณกรรมบางเรื่องมีการเล่าผ่านสัญลักษณ์ เช่น เรื่องร้านหนังสือแมวกกเกี้ยน การอ่านหนังสือของตัวละครเอกนั้นจะผูกอยู่กับตัวละครσύและแมว รวมไปถึงบรรยากาศของร้านหนังสือ ในร้านหนังสือมีการเสนอสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับพื้นที่หลบหนีจากโลกภายนอกที่ชัดเจน คือ ร้านหนังสือประหลาดที่ไม่มีใครรู้จัก σύหญิงสาวที่ถูกบันทึกว่าตายไปแล้ว และแมวพูดได้ดังที่ว่า “เจ้าของเกสต์เฮาส์เถียงว่าชอกติงนี้ไม่มีร้านหนังสือ อาจเคยมี แต่ตอนนี้ไม่มีผมเถียงเขาจนโมโห พนักงานร้านสะดวกซื้อด้วย เขาว่าผมเพ้อเจ้อ” (นฤพนธ์ สุดสวาท, 2559, หน้า 23) และ “ผมคือคนแปลกหน้าคนเดียวที่เข้ามายังอาณาจักรประหลาด หญิงสาวในชุดบาบาสีชมพู แมวลายเสือพูดภาษาจีน” (นฤพนธ์ สุดสวาท, 2559, หน้า 24) สัญลักษณ์ทั้ง 3 เป็นสัญลักษณ์แห่งความแปลกแยกของตัวละครเอกที่เป็นพื้นที่มหัศจรรย์ให้ตัวละครเอกได้หลบหลีกเข้ามาเพื่อคลี่คลายความทุกข์ของเขาผ่านการอ่านหนังสือ ทำให้ภายหลังเขาได้สำนึกในตัวตน และผู้อื่นสำนึกในมนุษย์และสิ่งรอบข้าง

ขณะเดียวกันผู้แต่งก็เสนอร้านหนังสือ แมวพูดได้ และσύ เป็นสัญลักษณ์เชิงอารมณ์ของความเปลี่ยวเหงาแต่อบอุ่น เป็นเครื่องสื่อสัญลักษณ์ทางอารมณ์ของมนุษย์ที่เปลี่ยวเหงา เดี่ยวดาย ลักษณะของแมวที่เงิบ ง่วงงุน และσύที่เป็นหญิงสาวเก็บตัว พูดไม่เก่ง และมีความคลุมเครือว่าเธอมีอยู่จริงหรือไม่ จะทำให้บรรยากาศของเรื่องเล่าเต็มไปด้วยความเลื่อนลอย ซึ่งการสื่ออารมณ์ดังกล่าวทำให้ตัวละครเอกคลี่คลายภาวะตัวตนที่สับสนสลายได้ และนำไปสู่การนิยาม “หนังสือดี” ว่าผลของการอ่าน “หนังสือดี” คือ การคลี่คลายภาวะความทุกข์ในจิตใจมนุษย์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความหมายของ “หนังสือดี” ในวรรณกรรมร่วมสมัย

การสร้างความหมายของวรรณกรรมร่วมสมัยมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างแยกกันไม่ออก ทั้งในปัจจัยระดับสังคม และระดับปัจเจก ดังนี้

1. ปัจจัยระดับสังคม

ผู้ศึกษาพบว่า ในการสร้างความหมายของ “หนังสือดี” มีปัจจัยระดับสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ การสร้าง การเสวยวรรณกรรม ในเรื่องแมวลายลัคนีผู้พิทักษ์หนังสือ มีบริบทที่สร้างความหมายของ “หนังสือดี”

ที่ปรากฏแตกต่างตามเขาวงกตแต่ละแห่งที่ประเด็นทั้งหมดจะนำไปสู่แนวคิดเกี่ยวกับพลังของหนังสือ เขาวงกตแห่งที่ 1 ผู้กักขัง เสนอประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่มองว่าการอ่านหนังสือคือผู้ทรงปัญญา บริบททางสังคมที่มีค่านิยมดังกล่าว มีผลต่อความคิดของผู้อ่านให้มีอัตตาคิดว่าตนคือผู้ทรงปัญญา เขาวงกตแห่งที่ 2 ผู้ตัดสิน ๆ เสนอประเด็นเกี่ยวกับการอ่าน ในภาวะสมัยใหม่ที่ต้องการความรวดเร็วในการเข้าถึงแก่นของหนังสือ เขาวงกตแห่งที่ 3 ผู้ขายดี เสนอประเด็นเกี่ยวกับสำนักพิมพ์ที่ตีพิมพ์หนังสือออกมาอย่างมหาศาลเพื่อธุรกิจเท่านั้น เขาวงกตแห่งสุดท้ายนั้นเป็นตัวละครที่ขมวดปมความคิดที่เกี่ยวข้องกับหนังสือตั้งแต่ประเด็นผู้อ่านในเขาวงกตแห่งที่ 1 ประเด็นผู้ผลิตในเขาวงกตแห่งที่ 2 และประเด็นผู้จำหน่ายในเขาวงกตแห่งที่ 3 ประเด็นทั้งหมดนี้จะอิงอยู่กับผู้อ่าน ผู้ผลิตและผู้จำหน่าย เห็นได้ชัดว่าสังคมในวรรณกรรมพยายามสร้างความหมาย “หนังสือดี” ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนำไปสู่การสร้าง ความหมายของ “หนังสือดี” ที่นิยามว่าจะต้องทำให้มนุษย์เข้าใจมนุษย์

2. ปัจจัยระดับปัจเจก

ปัจจัยระดับปัจเจกมีผลต่อการสร้างความหมายของ “หนังสือดี” อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังในวรรณกรรมเรื่อง **ความเปลี่ยวดายอันกึกก้องเกินต้าน** ฮัธญาเป็นตัวละครที่มีอาชีพเป็นเจ้าหน้าที่ทำลายหนังสือในบริบทของสังคม ผิดปกติที่มีหนังสือเข้ามาโรงงานในฐานะขยะวันละหลายตัน มีนัยสำคัญที่สร้างความหมายของ “หนังสือดี” โดยในบริบทของเรื่องนั้นแม้ฮัธญาจะพูดถึงหนังสือหลายเล่มที่เขาเคยรู้จักจากการหยิบออกมาจนถึงเครื่องกำจัดกระดาษ แต่ฮัธญาได้แสดงออกอย่างชัดเจนที่สุดเมื่อพบหนังสือประเภท หนังสือหายาก

“อย่างไรก็ดี ในกระแสน้ำเสียที่นาน ๆ ที่มีปลาสิ้นสลายว่ายวนงามตาฉันใด ในกระแสกระดาษขยะโลมม ก็มีหนังสือหายากปรากฏตัวว่ายวนงามตาฉันนั้น เมื่อเห็นอะไรทำนองนี้ก็จะรู้สึกพิศวงและจะเอื้อมมือลงไปตกเอาหนังสือนั้นให้รอดพ้นจากวังวนดงขยะ หลังจากที่ถูกหนังสือกับผ้ากันเปื้อน อำพรางและเปิดหนังสือกว้าง ๆ และสวดกลั่นหนังสือให้เต็มปอด และยามอ่านประโยคแรก ดวงตาของเราก็จะติดตรึงกับข้อความเบื้องหน้าราวกับว่าถ้อยคำนั้นมาจาก พยากรณ์สมัยกรีกโบราณของโฮเมอร์ พอทำเช่นนั้นแล้วเราก็หย่อนหนังสือลงเคียงปลาตัวอื่นที่จับได้ในถังเล็ก ๆ ที่บูด้วย การ์ดภาพนกยูงต่าง ๆ ที่มีคนทิ้งไว้ในห้องใต้ดิน”

(โบฮูบิล ฮราบัล, 2560, หน้า 18)

ฮัธญาให้ความสำคัญกับหนังสือหายากมากกว่าหนังสือประเภทอื่น ๆ เขาให้ความสำคัญกับเนื้อหา หรือเรื่องราวในตัวบทโดยไม่ได้พูดถึงมูลค่าหรือคุณค่าด้านอื่น เขาเพียงต้องการและใครจะอ่านเนื้อหาในหนังสือหายากเท่านั้น หนังสือหายากจึงเป็นความหมายเฉพาะของแต่ละสังคมที่จะมีหนังสือหายากที่ไม่เหมือนกันกล่าวคือหนังสือเรื่องใดหายากนั้นจะอิงอยู่กับบริบทของสังคมนั้น ๆ หนังสือหายากในบริบทของความเปลี่ยวดายอันกึกก้องเกินต้าน จึงสร้างความหมายของ “หนังสือดี” ว่าเป็นหนังสือหายากภายใต้บริบทสังคมที่ผิดปกติ

ในวรรณกรรมเรื่อง **ร้านหนังสือแมวฮักเกี้ยน** จะพบบริบทความคิดเชิงปัจเจกของมนุษย์ที่สร้างความหมายของ “หนังสือดี” โดยจะผูกอยู่กับปัญหาส่วนตัวของตัวละคร ซึ่งเป็นปัญหาเชิงสำนึกในตัวตน การที่ตัวละครสูญเสียตัวตนจากปัญหาทางเพศ และครอบครัวนั้นเป็นลักษณะของปัญหาเชิงปัจเจก ดังนั้นความหมายของ “หนังสือดี” ในร้านหนังสือแมวฮักเกี้ยนจึงถูกสื่อออกมาในลักษณะที่เป็นผลของ “หนังสือดี” ที่กระทำต่อปัจเจก

บทส่งท้าย

จากการศึกษาพบว่า “หนังสือดี” ต้องคลี่คลายความทุกขให้มนุษย์ ขณะเดียวกัน ผู้เขียนบทความก็พบการสร้าง ความหมาย “หนังสือดี” อีกความหมายหนึ่งว่า “หนังสือดี” ต้องทำให้มนุษย์เข้าใจมนุษย์ดังที่ถูกนำเสนอ โดยวรรณกรรม ร่วมสมัยจะใช้กลวิธีของเรื่องเล่าเพื่อสื่อความหมาย “หนังสือดี” ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ จะเล่าเรื่องผ่านตัวละครเอกที่มีบทบาทหน้าที่ อุปนิสัยความชอบส่วนตัว หรือสังคมแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ ขณะเดียวกันก็มีการสร้าง ตัวละครที่ประสบปัญหาบางอย่างแล้วมาพบกับพื้นที่อันเกี่ยวข้องกับหนังสือ การนำเสนอดังกล่าวนั้นจะถูกเชื่อมโยง ไปสู่การสร้างความหมาย “หนังสือดี” ที่ต่างกัน หากแต่จะเห็นลักษณะร่วมได้ว่าวรรณกรรมร่วมสมัยที่มีเรื่องเล่าที่ เกี่ยวข้องกับหนังสือนั้นจะมีการสร้างความหมาย “หนังสือดี” ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความหมายของ “หนังสือดี” มี 2 ประการ ประการแรกคือ บริบทเชิงสังคม เช่น การจัดพิมพ์ตามมูลค่าการตลาด ประการที่สอง คือ บริบทของปัจเจกบุคคล ได้แก่ ค่านิยมการอ่านเชิงปัจเจก และปัญหาสำนึกเชิงปัจเจก บริบทดังกล่าวนี้ต่างสร้างความหมาย ของ “หนังสือดี” ในภาวะสมัยใหม่

อนึ่ง “หนังสือดี” ในการสร้างความหมายเดิมของ “หนังสือดี” นอกจากการใช้ภาษาตามหลักไวยากรณ์ และเนื้อหาสาระที่มีประโยชน์แล้ว ยังเน้นเนื้อหาที่อยู่ในกรอบทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม การตลาด และการบริโภค อยู่ แต่วรรณกรรมร่วมสมัยพยายามสร้างความหมาย “หนังสือดี” ที่กว้างขึ้น และมีความเป็นปรัชญาที่ตอบสนอง ภาวะภายในจิตใจของมนุษย์ รวมถึงมีความหมายที่หลากหลายตามเจตนารมณ์ของผู้เขียน วรรณกรรมข้างต้นจึงสร้างความหมายของหนังสือดีที่ต่างกัน ขณะเดียวกันก็ไม่ได้เจาะจงการเสนอความหมายของหนังสือดีที่อิงกลุ่มคนใดคนหนึ่ง เป็นเฉพาะแต่เป็นการเสนอความหมายทั้งระดับปัจเจกหรือระดับสังคมที่ไม่ได้อิงอยู่กับลักษณะเฉพาะของคนหรือ สังคมใด ๆ อย่างเด่นชัด จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเสนอความหมายของหนังสือดีลักษณะโดยรวม อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์วรรณกรรมร่วมสมัย 3 เล่มเพื่อจะตีความการสร้าง ความหมาย “หนังสือดี” อาจไม่ได้คำตอบที่ดีที่สุด ที่อธิบายสังคมปัจจุบัน เพราะบทความนี้เป็นการเสนอการสร้าง ความหมายของหนังสือดีจากการศึกษาวรรณกรรม จำนวนหนึ่ง ไม่ใช่การเสนอภาพแทนของวรรณกรรมปัจจุบัน จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยตัวบทที่หลากหลาย มากยิ่งขึ้น เพื่อหาความหมายของหนังสือดีที่ถูกเสนอในลักษณะอื่นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาการวรรณกรรมเปรียบเทียบ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ สอนโดย รองศาสตราจารย์ ดร.พัชลิน จินนุ่น

เอกสารอ้างอิง

- กะรัตพลอย ถ้ำแก้ว. (2558). กระบวนการผลิต การนำเสนอ และการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ ในรายการ **เดอะวอยซ์ไทยแลนด์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โซสุเกะ นัตสึคาวะ. (2563). **ป้าหิรียแมวลายสัมผัสพิทักษ์หนังสือ** (พิมพ์ครั้งที่ 3) (แปลจาก The Cat Who Loved to Protect Books โดย ฉัตรขวัญ อุดิษฐ์). กรุงเทพฯ: Bibli.
- ธนาพล ลิ้มอภิชาติ, และวริศา กิตติคุณเสรี. (2551, ตุลาคม - ธันวาคม). ประวัติศาสตร์การเมืองของวาทกรรมหนังสือดี. **อ่าน, 1(3)**, 38 - 60.
- ธัญวดี กำจัดภัย, และทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์. (2560, ตุลาคม - ธันวาคม). การศึกษาการสร้างความหมายเชิงวัฒนธรรม ผ่านการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบนำตนเอง. **ศึกษาศาสตร์, 21(4)**, 121 - 131.
- นฤพนธ์ สุดสวาท. (2559). **ร้านหนังสือแมวกกเกี้ยน**. กรุงเทพฯ: ผจญภัย.
- บัญชา เตส่วน. (2561, กรกฎาคม - ธันวาคม). การสร้างความหมายของผู้ชายเมโทรเซ็กส์วลในนิตยสาร Attitude. **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 14(2)**, 33 - 61.
- โบฮูบิล ฮราบัล. (2560). **ความเปลี่ยวดายอันกึกก้องเกินต้าน** (พิมพ์ครั้งที่ 2) (แปลจาก PŘiliš hlučná samota โดย วริตตา ศรีรัตน). กรุงเทพฯ: bookmoby.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2556, มกราคม - มิถุนายน). การช่วงชิงความหมายเนื่องด้วยประเพณีบุญบั้งไฟในกลุ่มชาติพันธุ์อีสาน. **วิถีสังคมมนุษย์, 1(พิเศษ)**, 32 - 58.
- ภิญญพันธ์ พจนานวณย์. (2555, กันยายน - สิงหาคม). แสงเงาของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ฉายทับ ศิลปะสถาปัตยกรรม ล้านนา: การช่วงชิงความหมายของพื้นที่ ระหว่างล้านนากับสยาม (ทศวรรษ 2440 - พ.ศ. 2475). **หน้าจั่ว, 2555(9)**, 41 - 67.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2557, กรกฎาคม - กันยายน). ๑๐๐ ปี วรรณคดีสโมสร. **ราชบัณฑิตยสถาน, 39(3)**, 318 - 338.
- _____. (2564). **อ่านเรื่องเล่า เล่าเรื่องอ่าน**. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- โรลิ่งดอต บาร์ตส์. (2558). **มายาคติ** (แปลจาก Mythologies โดย วรรณพิมล อังคศิริสรพ). กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- วรรณสิกา เชื้อชาติไทย. (2546). **ความเหงาในชุมชนเสมือน: กรณีศึกษา** www.pantip.com และ www.sanook.com. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วสันต์ ลิ้มเป็เดิม. (2552). **สู่ทฤษฎีความเหงาที่อิงตัวตน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมและประชาสัมพันธ์ กระทรวงวัฒนธรรมและกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2557). **วรรณกรรมชั้นดี 50 เล่มที่เยาวชนควรอ่านก่อนโต**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- สุทธวรรณ อินทรพาณิชย์, และแก้วตา จันทรานุสรณ์. (2557, มกราคม - เมษายน). การช่วงชิงความหมาย ในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำกรณีศึกษา กุดทิง จังหวัดบึงกาฬ. **สังคมลุ่มน้ำโขง, 10(1)**, 163 - 185.

